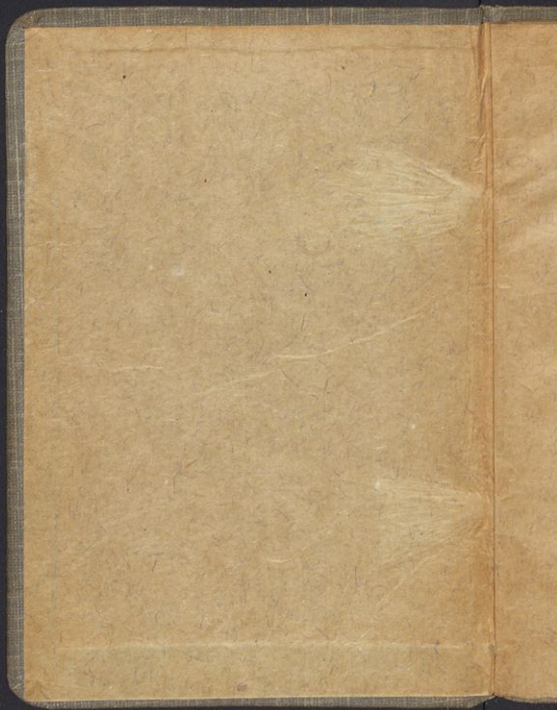

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

53503

10.

Mary

Fransky
Št. 10.

ТАЦЈА

  Zbirka gledaliških iger.

Ureja

Fran Govékar o o o o o

53503

F2C 1382 /
1952

V GORICI 1903.

Tiska in zalaga »Goriška Tiskarna« A. Gabršček.

Red. Her. 741/2

Dovoljuje se slov. kat.
izobraževalnemu društvu,
v^{čas} v gradu v predst.,
v tankaj:

gradu, dne 30. 5. 1912

stvarovili:

Eno gro doktor.

Loza Popu

Burka * onen * dejanju.

Prisedil JAKOB ALEŠOVEC.

Osebe:

Dr. ZAJEC, zdravnik,
Gospa BORNOVA,
EMA, njena hči,
ŠKRJANEC, Zajčev sluga
ANČKA, Zajčeva gospodinja
SEDLAČ, poštni voznik,
PLESNIK, brivec,
VETRNIK, trgovec,
Lekarničarski učenec.

Sprejemna soba zdravnika.

PRVI PRIZOR.

(Elegantna sprejemna soba, kakoršna je pri zdravnikih navadna.)

Dr. Zajec (v popotni obleki, odprto pismo v roki). Pozneje Škrjanec in Ančka.

Doktor. Victoria! Zmaga je naša! Naj-srečnejši vseh ljudi bom jaz! Naj mi še kdo reče, da ni izvoljenih ljubljencev sreče! Vsa moja dosedanja pot življenja bila je spletena iz srečnih dogododb. Vse se mi posreči. Komaj 26 let star, sem že cenjen zdravnik; zdaj pa skrbi še moja mila varuhinja Fortuna za to, da bi srečni zdravnik postal tudi srečen človek. — Da bi si utrdil telesno zdravje, sem potoval po Švici. Kar mi sreča pripelje starega, bogatega svetovalca Borna na pot. Srečna moja zvezda naključí, da stari gospod nevarno zboli; rešim mu življenje, ozdravim ga do dobrega, hvaležnost njegova ne pozna mej, govori mi o svojem bogastvu, o svoji cvetoči, zali, edini hčerki, in iz tega pisma razvidim, da častiti gospod ne namerava nič

manjšega, kakor tukaj obiskati me in svojo hčerko, seveda záme, pripeljati seboj. — Spodobi se, da se svojim gostom, svoji novi sreči, do bližnje postaje peljem nasproti. Hajd torej! (Pozvoni.)

Škrjanec (vstopi.) Kaj ukazujete, gospod doktor?

Doktor. Škrjanec, obiskali nas bodo —

Škrjanec. Obiskali nas bodo?

Doktor. Ne nas, le mene.

Škrjanec. No, dà, vas in mene, tedaj naju!

Doktor. Neumno blebetanje! Še enkrat ti pravim, da te predomače besede „mi“, katero imaš vedno med zobmi, nočem nikdar več slišati. Mojim bolnikom govoriš: »Vam bomo kaj zapisali« — »stvar se nam zdi nevarna!« in tvoj mačji obraz se pri tem prav modro zapači. Kdo pa je tu doktor, ti ali jaz?

Škrjanec. Tedaj tega ne veste natanko?

Doktor. Kako tó?

Škrjanec. No, ker šele prašate.

Doktor. Neznosen si! — Ta človek je moja edina nesreča. Možgani njegovi so celo

mravljišče bedarij in neumnosti. Že stokrat sem ga hotel zapoditi —

Škrjanec. Pa ne bo nič iz tega, gospod doktor! Ko ste me prvi- ali drugikrat hoteli zapoditi, sem vam verjel; zdaj, ko je prišlo do stotine, se pa smejem. Prazno žuganje, gospod doktor, nima nikakoršnega uspeha.

Doktor (ne ve, ali bi se smejal ali togotil, smeja se.) Nesramnež!

Škrjanec (prav tako, bolj skremženo.) Nesramnež sem, ker vam svoje srce zaupno razkrivam? Komu pa sme človek razkriti srce, če ne zdravniku? Glejte — tu, tu-le! (Kaže na prsi.) Vas sili smeh! — Siloma ga skrivate in zatirate! Ha, ha, ha!

Doktor (s prisiljeno resnobljostjo.) Jaz se nočem smejati.

Škrjanec. Če se hočete ali ne, morate se!

Doktor (se smeje.) Na vsak način segaš predaleč s svojo domačo privajenostjo. To se mora izpremeniti.

Škrjanec. Da bi le mogli izpremeniti! Med nama rečeno: gospod doktor, jaz ne izprevidim, zakaj bi to izpreminjali. Glejte, gospod doktor, če bi bil jaz vaš pudelj, ki

bi vas s svojim smešnim in čudnim skakanjem kratkočasil, imel bi gotovo pravico, vam skočiti v naročje, vas včasi iz gole ljubezni in prijaznosti tudi vgrizniti. To bi vam gotovo ne bila predrzna ali nesramna prijaznost ali domačnost. Ker pa po nesreči nisem pudelj, temveč le vaš pokorni sluga, ki si prizadeva z zvestobo pudeljna razveseljevati vaše samotno življenje, sem nesramen, silen, predomač. Oh, gospod doktor, kako krivično sodite to mehko, ljubezni polno srce (ihiti), ki bo žalosti še počilo (plaka.)

re. p. b. e. Doktor. Škrjanec, nemara si najbolj prekanjen potepuh, kar jih je kdaj hodilo po dveh nogah.

Škrjanec (hitro ves vesel.) Potepuh? O ne, — prevelika čast, gospod doktor, — le nekoliko dobre volje sem.

Doktor. Pri vsem tem si vendar zvest, priden fant, in dokler bodo tvoje burke letele le ná-me, zatisnem oko. Pa nikdar več se ne drzni, da bi se pred tujci preveč spozabil. Prisegam ti: pošljem te potem takoj rakom žvižgat.

Škrjanec. Pred tujci, gospod doktor? Kaj pa mislite? To bi ne bila šala! Ne, ne, k večjemu vpričo Ančke.

Doktor. Da, Ančka! Ta je prav tako prismojena, kot si ti. Osoda, zakaj moram prav jaz imeti dva taka noreca!

Škrjanec (sklene roki in gleda kviško.) Zakaj res? Osoda!

Doktor. Pa to se kmalu predrugači. Kje tiči Ančka? (Kliče.) Ančka!

Škrjanec (kliče.) Ančka! Hej!

DRUGI PRIZOR.

Prejšnja, Ančka.

Ančka (vstopi.) Gospod doktor, kaj ukazujete?

Doktor. Poklical sem tebe, ker se s Škrjancem zopet ne da govoriti pametna beseda.

Ančka. Kaj mislite, gospod doktor, da sem jaz pametnejša?

Doktor. Žalibog, da se mi ne zdi! A zdaj izpregovorim s tabo resno besedo.

Ančka. Oprostite, gospod doktor: ali vam je resna misel, z mano izpregovoriti resno besedo? Glejte, gospod doktor, vi ste velik, previden, učen mož, in hočete izpregovoriti resno besedo z burkasto, mlado stvarjo,

kakoršna sem jaz? Povedati vam moram, gospod doktor, da bi bila od vas pričakovala zrelejše sodbe.

Doktor. Človek bi znorel!

Ančka. Da, znorel bi! (S hlinjeno tugo.) Iz ust tako omikanega, blazega moža (ihtiti) — iz ust moža učenosti, svetá, pa čujem tako razžaljivo pohvalo. (Vzame robec in se joka.) Oh, tega nikoli več.

Škrjanec (prav tako.) Ne, tega ne preneseva več!

Doktor. Za vraga, ali ne bosta nehala jokati?

Škrjanec in Ančka. Ne, ne, ne bova!

Doktor. To je življenje sameca! (Hodi sèm ter tjà, Škrjanec in Ančka pa za njim.) A, rekel sem, vse bo drugače, še danes!

Škrjanec. Da, še danes!

Doktor. Moj delokrog se dan za dnem razširja; treba mi bo skrbeti za svoj dom.

Ančka. Prav, prav, gospod doktor; s Škrjancem sem se že natančno posvetovala v tej zadevi, in oba sva te misli, da morate v zakonski jarem.

Škrjanec. Kratko in malo: najin sklep je, da vas oženiva.

Ančka. In nadejava se, da se boste, kot pameten mož, pokorili najinim odredbam —

Doktor. Vajinim odredbam? V tej zadevi sta mi zares odveč. Kar stegnem roko, pa imam nevesto.

Ančka. Z najinim dovoljenjem, sevéda.

Škrjanec. Moj Bog, če je deklica sicer pridna in pravična, notabene, tudi lepa in bogata, vam dovoliva.

Doktor. Vidva mi dovoljujeta? Zdaj mi je pa že dovolj! (Se prime za čelo.) Temu mora biti konec. Tiho! Ne črhnita mi besedice! Zdaj bom govoril kakor gospod. Spravita se k delu, vredita po sobah, goste bomo dobili.

Škrjanec in Ančka (si za njegovim hrbtom posmehovaje migata.) Da, gospod doktor, naj bo! Le oženite se!

Doktor. Marš! Pojdita! Pokličem vaju, kadar bo treba.

Škrjanec in Ančka (kakor prej.) Da, gospod doktor!

A n ě k a (tihoma Škrjancu.) Prav tako se šopiri, kakor da bi bil tu res gospodar. (Oba gresta.)

TRETJI PRIZOR.

D o k t o r (sam.)

Človek bi skočil kar iz kože. Pa čemú trpim vse to? Ker bi vkljub tem burkam tako zvestih, tako vdanih poslov ne dobil nikjer več. Da bi bila pa ta oblika občevanja s posli tudi moji bodoči boljši polovici všeč, tega ne verjamem. — Če bi se ta originala vpričo mojih gostov spozabila, kakšno mnenje bi dobil moj tast, moja bodoča soproga o mojem življenju! — Na vsak način moram nastopati energičnejše ter ustrahovati ju. — Tam-le stoji še tudi steklenica starega-refoška katerega sem si bil naročil nalašč za to priliko. (Vzame steklenico iz kota ter jo postavi na mizo.) Škrjancu preženem apetit! (Zapiše nekaj na listek.) Tako! »Strup, strup, strup!« Pa še po vrhu mrtvaško glavo in zraven tri križe. Tako! (Pritisne listek na steklenico.) Sedaj se bo bal pokusiti, kaj je v steklenici. (Pozvoni.)

ČETRTE PRIZOR.

Prejšnji. Škrjanec in Ančka (vstopita in se prav globoko priklonita.)

Doktor. Prepovedujem vama vsako bedarijo. Kdor se predrzne vpričo mojih, kakor sem že omenil, pričakovanih gostov uganjati kakoršnekoli bedarije, tistega bom s tem-le velikim nožem na male kosce razrezal. (Pokaže velik nož.) Sta me umela? (Škrjanec in Ančka se priklonita in se skrivaje pogledujeta.) In s tem je vajinih burk in bedarij v tej hiši sploh konec. Sta umela? (Škrjanec in Ančka ko poprej. Doktor pogleda na uro.) Čas bo, jaz grem! (Hoče iti.)

Škrjanec in Ančka. Ne, gospod doktor!

Doktor (se obrne.) Zakaj ne?

Ančka. Gospod doktor, ne smete!

Doktor (razkačen.) Zakaj ne?

Škrjanec. Sedaj pridejo vaši bolniki trumoma sèm kaj.

Doktor. Naj pridejo drugič. Z Bogom! (Gre.)

PETI PRIZOR.

Škrjanec in Ančka (skačeta roko v roki po sobi.)

Škrjanec. Ta pa danes lepo počenja z bolnim človeštvom.

Ančka. Zdaj sva pa gospodarja v hiši.

Škrjanec. Oh, prav dober gospod je. Verjemi mi, Ančka, le tisti »decorum« ga jezi, da naju graja zaradi najinih prismojenih šal, v srcu pa se smeje nad najinimi burkami.

Ančka. »Decorum« ? Kaj pa je to, »decorum« ?

Škrjanec. Zadosti slabo, da kot ženska tega ne veš. »Decorum« je n. pr., če kóga, katerega bi rada vrgla črez prag, prav vljudno prašaš, če se mû vreme ne zdi zapeljivo lepo za sprehod. — »Decorum« je, če nimaš v žepu niti vinarja in kóga, ki ti prinese račun, ki znaša tri groše, vprašaš, če ti more menjati petdesetak. — »Decorum« je, če kdo stari devici posveti pesem o pomladi življenja. — »Decorum« je —

Ančka. To, česar ti nisi nikdar imel.

Škrjanec (razdražen.) To ni res! kajti jaz ti še nikdar nisem rekel, da si prismojena, ošabna in neumna goska. To je »decorum«.

Ančka (ga preupije.) Če ti pa jaz zaradi same take misli nisem oči izpraskala, je to tudi »decorum«.

Škrjanec. Pustiva to. (Prijazen.) Veš, Ančka, lep parček sva pa vendarle!

Ančka. No, kar se tiče mene, ne ugovarjam, a ti — ?

Škrjanec. Prosim, ne prepirajva se zaradi prednosti. Nekaj pa je pri nama čudovitega.

Ančka. Na tebi nikdar še nisem našla nič čudovitega.

Škrjanec. Ne, prosim, čudno je enako pri obeh to, da nama, enako mislečima dušama, še ni prišlo na misel, da bi se drug v drugega zaljubila.

Ančka. Hm, hm! — Ni slaba ta misel! Morda edina neumnost, katere še nisva storila. Brž jo morava storiti. — Ljubi me!

Škrjanec. Ali Ančka — !

Ančka (s povdarkom.) Ljubi me!

Škrjanec. Prismoda, to ne gre kar meni nič tebi nič s tvojim katedraličnim imperativom.

Ančka (zatepta ukazovaje.) Za tega meni ni nič mar. Ljubi me! Pri tej priči, — če ne, gorje tvojim očem!

Škrjanec (se umika.) No, no, le tako huda ne bodi!

Ančka. Zakaj ne? Kaj počenja pa »hud volé«, kakor navadno pravijo? Drobní obrazek blondine ali rujavke se pripogiba z veliko svetostjo črez skledico čaja in meče mlademu doktorčku naučene poglede ljubezni, — se vadi pred zrcalom smehljati se, zardevati, priklanjati se, — in zakaj ves ta trud? Da ujame v svoje zanjke kakega samca ali pa vsaj vdovca! Ljubezen ima mnogo jezikov. Jaz, priprosto dekle poselskega stanu, pa ti kar naravnost velim: Ljubi me, strahopetec!

Škrjanec (resno.) Strahotepec? Nisem! Ljubil te bom, če me stane tudi življenje. To bo lep zakon! Oba naju bodo zaprli v norišnico, tam bova pa vse še enkrat v norce izpremenila. — Tedaj, vdari (ji pomoli roko)!

Ančka (vdari.) Velja! Prebrano in potrjeno! Zdaj naj pa grem trenutek gospo-

dinjit. Adieu! A revoir, škrjanček vseh škrjančkov! (Odide.)

ŠESTI PRIZOR.

Škrjanec (sam.)

Zdaj sem zaljubljen, ali prismojen. Nazadnje je to enako. — Če bi ne bilo bolje, da bi si bil dal izpraskati oči? Ančka je salamensko energična! Ne vem, kako da mi je že tako pametno mrzlo pri srcu. Ej, zakaj se pa doktor ženi? Če je njemu mogoče, jo bom že še tudi jaz izvozil. Zdaj sem že pet let v njegovi službi in kar on zna, znam jaz tudi. Nekoliko doktorstva sem se tudi že naučil, saj ni tako težko, kakor mislijo ljudje. Korenjak, kateri je prave pameti, ki zna svoj »asinus injuriandi«, bo ljudem prav tako zavdajal, kakor najbolj učen doktor. — Kakšen bi bil jaz kot doktor! Bomo precej videli. (Vzame zdravnikovo spalno suknjo, pa se brž premisli.) Škrjanec, Škrjanec! Si že zopet na poti do bedarij. — Ej, kaj pa bo! Saj sem sam, prav »entre nous«; le naprej, oblecimo doktorja. (Obleče spalno halo in si dene njegovo kapico na glavo.) Zdaj se pa še z meglo učenosti obdajmo! (Si prižge dolgo pipo in se moško izpre-

haja.) Kar precej se čutim neskončno učenega, prav v svojem poklicu. (Se vrže na zofo.) Pa kje je moja kava? (Pozvoni in kliče.) Hej! Škrjanec! Kje li tiči lenuh? Škrjanec! (Se premisli.) Ha, ha, ha! Že začenjam misliti, da sem res doktor Zajec.

SEDMI PRIZOR.

Ančka (zavzeta s smehom.) Kaj pa je to? Ha, ha, ha! Škrjanec, ali si res znorel?

Škrjanec. Drzna ženska! Rešpekt pred mano! Zdaj sem jaz doktor!

Ančka (s smehom.) Kaj? Da bi bil ti doktor Zajec?!

Škrjanec. Dà, sem! Škrjanec in Zajec. — Zdravnik biti ni težava. — Kolikokrat je rekel doktor: »Vsi zdravniki ničesar ne vedo!« Glej, toliko vem tudi jaz.

Ančka. Škrjanec, rada bi te videla pri delu. Smejala bi se, da bi počila.

Škrjanec. Da bi počila? Zakaj? Pa poskusiva!

Ančka. Dobro, poskusiva! Jaz sem bolnica in sicer stara svetovalka Piška. Mirno sédi! Igra se prične! (Gre vun in se takoj vrne. Posnema staro gospó.) Dobro jutro, gòspod doktor!

Škrjanec. Jutro, gospa svetovalka. Kaj mi daje čast?

Ančka. Oh, predragi gospod doktor — (kašlja.)

Škrjanec (jej pokaže stol daleč od sebe.) Ali ne boste sedli, častita gospa?

Ančka. S slavo ovenčani mož učenosti, zadnje pribežališče moje, jadro moje zadnje nade! Le vi umete ravnati z nežnim, rahločutnim ženskim spolom —

Škrjanec (stransko.) Stara metla! (Glasno.) Kaj vam je?

Ančka. Ta migrena! Vedno le migrena! Žila mi tako hudo utriplje (mu moli roko.)

Škrjanec (z zofe, si drži roko na uho in poslušča.) Žila redno bije. — Pijte po šestkrat na dan sklenico rabarbare, zmešano z »assa foetida«.

Ančka. Kaj pa je z mojo slabostjo? Vsa se tresem.

Škrjanec (ostro.) Slabost starosti!

Ančka. Starosti? (Tiho.) Glej no! (Glasno.) Oh, kaj ste rekli? Da sem stara! Saj jih še 60 nimam.

Škrjanec (zopet ostro.) Jaz vas ne morem narediti mlajše.

A n ě k a (vstane, smešno častito.) Tega vam tudi ni treba, gospod doktor; naredite me starejšo!

Š k r j a n e c (poskoči.) Gospa! Jaz, jaz — vam —

A n ě k a (s svojim pravim glasom.) Vidiš, si že btičal.

Š k r j a n e c. Ni čuda, saj veš, da s staro svetovalko tudi naš doktor ne more izhajati.

A n ě k a. Bon! Bodi opravičen. Poskusiva z mlado gospo in sicer s koketno udovo Av-roro Poželenikovo. (Gre zopet vun in se takoj vrne. Po navadi koket.) Bon jour, Monsieur le Docteur! Comment va—t—il?

Š k r j a n e c (kviško.) Bon jour, bon jour! Je — moi — moi — je —

A n ě k a. Beži, beži s francosčino! Saj nič ne znaš!

Š k r j a n e c. Tudi ti ne prideš daleč z njo! Parlamus tedaj slovenski! Milostljiva gospa! Kaj mi daje prijetnost? (Sede in pri-makne stol tik sebe.) Ne boste li blagovolili sestiti?

A n ě k a (sede.) Gospod doktor, vi ste na svetu edini zdravnik, kateremu se sme ženska zaupati.

Škrjanec. Prosim, zaupajte se mi!

Ančka. Najljubeznivejši vseh doktorjev! Pomagajte mi! Ta strašna migrena —

Škrjanec. Zopet migrena! Vam je li srce mnogostransko, a glava enostranska?

Ančka. Šaljivec! Ne boste li potipali žile? (Mu pomoli roko.)

Škrjanec. Vse žile, če ukažete. (Jej potiplje žilo in šteje.) Ena — dve — tri — štiri — pet — šest — devet — deset — sedemnajst — petindvajset — trideset — petintrideset — devetintrideset —

Ančka. Doktor, doktor! Všteli se boste!

Škrjanec. Spoznal sem vašo bolezen, vem, kje vas čevelj žuli; zdravniki imenujemo to »apoteoze«. Zapišem vam — moža, in to vsega naenkrat, skratka, omožiti se morate takoj!

Ančka (trdno.) Naj bo, doktor, vzemite me vi!

Škrjanec (vstane, resnobno.) Gospa, zdravniki pač zapisujemo zdravila, a sami jih ne jemljemo.

Ančka (razžaljena.) Gospod doktor! —

Škrjanec (s svojim pravim glasom.) Vidiš, Ančka, ti si se tudi ujela. (S prejšnjim glasom.) Sicer pa nadaljujmo! Zdaj je ura tri, to uro doktor sprejema bolnike. (Ukaže.) Ančka, odpri srednjo sobo.

Ančka (žugajoč.) Škrjanec!

Škrjanec (trdno.) Odpri srednjo sobo! Doktorjevanje naj se prične.

Ančka. Če sva sama, že smeva noret, a vpričo drugih? Saj še veš, da je doktor govoril o nekem dolgem nožu.

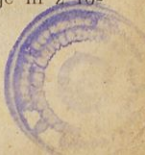
Škrjanec. Naj me kar za klobase razseklja! Zdaj sem pri delu, vse bom zagovarjal jaz!

Ančka. Jaz pa prav nič. Kar hočeš stakniti, stakni! (Ploska z rokama.) Ha, ha, ha! To bo kaj za pustni torek.

Škrjanec. Pred vratni smeš poslušati. Pojdi!

Ančka (gre, pa brž zopet vstopi.) Ali se more govoriti z gospodom doktorjem?

Škrjanec. Da. (Ančka gre smeje in z rokama ploskaje.)

OSMI PRIZOR.

Škrjanec. (Potem) Sedlač.

Škrjanec (se postavi.) Tako! Zdaj se prične praksa. Saj znamo tudi mi zdraviti. (Trkanje.) Vstopite!

Sedlač. Sluga ponižen, dragi gospod doktor!

Škrjanec. Kaj želite?

Sedlač. Prosim ponižno, gospod, meni je še vedno prav slabo.

Škrjanec. Sami ste krivi; kakor kdo poganja, tako se vozi.

Sedlač. Brez zamere, gospod doktor, jaz gonim v eno mer prav dobro, a vendar se vozim prav slabo. Bolečine v križu, trganje po udih —

Škrjanec. Treba se gibati.

Sedlač (zavzet.) Gibati? Moj Bog, še več gibanja! Saj sem že dvajset let poštni voznik in se vedno po svetu gibljem!

Škrjanec. Res? Potem treba pokoja.

Sedlač (vesel.) Prav, gospod doktor! Pokoj bi že rad imel.

Škrjanec. In jaz mir. (Mu kaže vrata.)

Sedlač. Brez zamere, milostni gospod; a prosil bi prav ponižno in pokorno vsaj najkrajši recept.

Škrjanec. Recept? Hm — da! naj bo! (Sede in piše.) Hm — »Arsenicum cerevisium — dvanajst miligramov, — petroleum chole-ricum — sedem dekagramov, — malzum extractum — maccaroni crambamboli — magnesia contumacia — tinctura trichinica — pirum Kozlerium. Tako! probatum est Doktor Zajec.« — Tu, prijatelj! (Mu poda recept.)

Sedlač. Prelepa hvala! Dovolite blagovoljno, je to mazilo ali pijača?

Škrjanec. Če boste pili, je pijača, če se boste pa mazali, je mazilo.

Sedlač. Morda čaj, têt?

Škrjanec. Da, da, »têt dansant«.

Sedlač (izvleče veliko usnjato mošnjo in pomoli Škrjancu denarja.) To je za mazilo!

Škrjanec (se brani.) Plačajte zunaj Ančki! (Sedlač gre.) Šel je! Začetek je bil izvrsten.

Ančka (priteče z denarjem v roki s smehom v sobo.) To je draga šala!

Škrjanec. Tiho, ženska; ne moti me v praksi. Ven, na svoje mesto. (Ančka gre.) Zdaj mi pride številka druga. (Trkanje.) Entrez!

DEVETI PRIZOR.

Škrjanec. Plesnik. Ančka (zadaj posluša.)

Plesnik (priskače smešno v sobo.) Prav ponižen sluga, gospod skrivnostni zdravniški svetnik.

Škrjanec (trdo.) Tajni zdravstveni svetnik.

Plesnik. Prosim prav lepo za zamero, gospod tajni zdravstveni svetnik. Tedaj niso sanje, — vendar se mi je posrečilo, da gledam slavnemu dr. Zajcu v obraz.

Škrjanec. Da, posrečilo se vam je.

Plesnik (skakaje.) Vidite, kako plešem od radosti, da sem vas vendar našel. (Ga vesel objame.)

Škrjanec (v stran.) Ta človek se mi zdi še bolj prismojen kot sem jaz! (Glasno.) Ne vrtite se vedno okrog, kakor vreteno. Blagovolite mi ob kratkem in natanko povedati, česa hočete!

Plesnik (se vrže s težkim zdihljajem obupljivo na stol, z žalostnim glasom.) Oh, gospod doktor, — glejte me najnesrečnejšega, usmiljenja vrednega človeka!

Škrjanec. Saj se mi res tak vidite! Kje vas boli?

Plesnik. Doktor, jaz sem bogat; pa polovica, več: vse moje premoženje bo vaše, ako mi pomagate.

Škrjanec. Premožanju se da pomagati! Kaj naj storim z vami?

Plesnik. To-le nogo mi morate odrezati.

Škrjanec (osupujen.) Nogo?! Človek, saj skačete, kakor plesalec na vrvi! Noga vam je zdrava, a tu zgoraj (kaže na čelo.) menda ni vse v redu.

Plesnik. Odrežite mi nogo!

Škrjanec (jezen.) Česa manjka nogi?

Plesnik. Ničesar, a jaz želim, da bi mi noge manjkalo.

Škrjanec. Gospod, vi ste —

Plesnik. Prismojen! Ne obotavljajte se! Mislite o meni, kar vam je drago, da me le te-le noge odrešite.

Škrjanec. Tega ne storim!

Plesnik (potegne pištolo in nameri na Škrjanca.) Mojo nogo ali pa vašo čepinjo.

Škrjanec (prestrašen.) Za božjo voljo! Človek, to ni igrača. Da bi bilo že kurje oko; a tako zdrava, lepa, čvrsta noga! Zakaj se vam je tako pristudila?

Plesnik (se vrže na stol.) Čujte torej vso zgodovino mojega nesrečnega življenja: Pri koncertu sem spoznal gospodično, mlado, lepo, omikano, ljubeznivo.

Škrjanec. Kratko: angelja! Že poznamo to! Nadaljujte!

Plesnik. Prosil sem njeno roko — odrekla se mi je.

Škrjanec. Srečen človek! Iz takega vzroka?

Plesnik. Vzrok si le mislim. Moja zvezda je v mladosti prišla ob nogo; gotovo je torej le nežna ozirnost do mene. Če bom tudi jaz imel le eno nogo, se mi ženska ne bo mogla dalje ustavljati. Ali vam je jasno zdaj, gospod doktor?

Škrjanec (nezmerno glasno.) Da, res, prav jasno mi je. Ančka!

Škrjanec. Veš za kót pod stopnicami, kjer leži moje orodje? Prinesi mi véliko sekiro in žago. (Se sprehaja trdosrčen.)

Plesnik. O moj dobrotnik, moj odrešenik! Zdaj bije ura ločitve od noge.

Ančka (priskoči, odrine Škrjanca; Plesniku.) Ne, mladenič, tista ura še dolgo ne bo bila! Mož, človek, ste li ob pamet? Povem vam: ženska, katera dovoli, da si njen častitelj da odžagati karkolisibodi, ženska, katera vzame le moške podrtije, ostanke v zakon, taka ženska sploh ni vredna moža.

Škrjanec (Ančki.) Privošči vendar gospodu to veselje!

Plesnik. Pustite ženski, da izgovori!

Ančka Če bom že jemala moža, ga moram imeti vsaj celega; ne pičice mu ne sme manjkati.

Plesnik (potegne nogo k sebi.) Vaše besede res niso brez vrednosti.

Škrjanec. Le sèm nogo! — Malenkost bi bila že lahko prestana.

Ančka. Zapomnite si, gospod: Še prehitro si boste pulili lase, — če namreč nimate tujih.

Plesnik. Pri vseh vragih, vaša je prava. Gospod doktor, raje ostanem dvo-nogat. Z Bogom! (Hitro gre.)

Ančka. Odšel je. Vidiš, zdaj sem pa jaz zdravila boljše od tebe!

Škrjanec. Res je.

Ančka. Ozdravila sem blaznika.

Škrjanec Oh! (Si briše čelo.) Hvala Bogu, da se je pobral! Vrag me je vendar-le prestrašil!

Ančka. Bojazljivec!

Škrjanec. Lahko govoriš! Ni čuda! Z nabito pištolo je grozil moji čepinji! Ježeš, Ježeš, kaj če bi me bil ustrelil! Svoje žive dni ne bom nikdar več doktorju hodil v škodo.

DESETI PRIZOR.

Prejšnja. Lekarničarski učenec. Pozneje
Vetrnik.

Učenec (pridere.) Kje so gospod doktor?

Škrjanec. Kaj je?

Učenec. Naš gospod lekar so prebrali ta recept, katerega je prinesel poštni voznik.

Sedlač, pa prašajo gospoda doktorja, če so ob pamet?

Škrjanec (se prime za glavo.) No, tega mi je še manjkalo! Da bi butec z receptom tekel v lekarnico, mi ni bilo čisto nič v misli.

Ančka. Zdaj pride šele prava, zdaj po še le zanimivo.

Vetrnik (pridere.) Gospod doktor, dragi gospod doktor!

Škrjanec. Kaj je že zopet?

Vetrnik (brez sape.) Hitite — moja žena — zadnji čas je! — Rešite mi ženo!

Škrjanec (se zgrabi za lase.) Tu imamo ričet. Tega je še manjkalo!

Učenec (silen.) Gospod doktor, stransko se mudi!

Škrjanec (togoten.) Sedlač naj se z naglo pošto pelje rakom žvižgat in naj lekarja kar seboj vzame. Če ne razumete mojih receptov kuhati, pa zaprite svojo putiko! Poberi se mi! (Nese učenca iz sobe.)

Vetrnik (silen.) Gospod doktor, rotim vas, na kolenih vas prosim, za dvoje življenj gre — hitíte, hitíte!

Škrjanec (zmešan.) Da, da, že grem! Oče nebeški, najprej naj bi noge žagal, zdaj pa naj grem za babico! Kaj naj počnem? (Ančki.) Ali hočeš ti naprej doktorovati?

Vetrnik (jezen.) Gospod doktor, ali greste? Da, ali ne?

Škrjanec. Da bi vas vrag! Pustite me v miru! Priporočite me svoji gospej; naj nekoliko potrpi; saj ni take sile, — v dveh dneh, kadar pridem prilično mimo.

Vetrnik (ljuto.) Vi ste bedak! Pred sodnijo se bova dalje menila. (Odhiti.)

Ančka. Ha, ha, ha!

Škrjanec. Še ti? Izpred oči, hinavka! (Ančka gre.)

JEDNAJSTI PRIZOR.

Škrjanec. Potem Ančka. Pozneje Bornova z Emo.

Škrjanec. Nebesa, vsaj zdaj mi še bodite milostljiva! Saj ne bom nikdar več doktorja oblekel. Poštni voznik z neumnim receptom — norec z nepotrebno nogo — prokleti lekar s svojim izdajstvom — porodniški popadki — za njimi doktor z velikim nožem,

pa vrhu tega še hudobni satan Ančka z ženitno oblubo. Kako se bo to vse razmotalo!

A n č k a (vstopi skrivnostno.) Pst! Ti, dve gosposki sta zunaj.

Š k r j a n e c. Nikogar več! Ura je pretekla!

A n č k a. Pa vendar, premisli, »decorum!«

Š k r j a n e c. No, naj bo še! Zdaj mi je vse enako. Obesili me bodo tako ali tako! Naj vstopita! (Ančka odpre vrata, Bornova in Ema vstopita. Škrjanec jima gre naproti in se smešno okorno priklanja. Gospé ga ogledujete z zavzetjem. Prenehljaj.)

B o r n o v a. Ali mi je čast, govoriti z gospod doktorjem Zajcem?

Š k r j a n e c. Pustimo na strani čast! Kratko, kaj vama je?

E m a (postrani Bornovi.) Zeló čudna figura ta, mama!

B o r n o v a (postrani Emi.) To se tudi meni zdi, a rešil je tvojega očeta. (Glasno Škrjancu.) Gospod doktor, se vam li ne dozdeva, kdo stoji pred vami?

Š k r j a n e c. Dozdeva se le starim babam!

B o r n o v a (v stran.) No, ta se vede prav neotesano. (Emi.) Pa vsi imenitni zdravniki so

menda robati. Srce bo gotovo blago. (Glasno.) No, gospod doktor, že vidim, da moram vašemu počasnemu spominu na pomoč priti. Jaz sem svetovalka Bornova, soprogu mojemu ste v Švici otehi življenje.

Škrjanec. Otel življenje? Ni vredno besede!

Bornova (se zavzame.) Tako zaničljivo, dà, tako razžaljivo govorite! Pa saj vas razumen. (Gorko.) Blagi mož, to nenaravno, pusto vnanjost ste oblekli le zaradi tega, da bi se umaknili najini srčni zahvali. To je preobzirno, premodro —

Škrjanec (tiho Ančki.) Povej mi, Ančka, ali razumeš, kaj čenčajo?

Ančka (tiho.) Toliko že, da vem, da je gospa na napačni poti in misli, da je tvoja robotost le izmišljena, in skrivaš za njo vse kaj drugega.

Škrjanec (tiho.) Da bi jaz kaj skrival? Morda vendar-le spozna škrjanca po petji.

Ema. Moj oče vas pozdravlja kot svojega zeta.

Škrjanec. Kaj zlomka! In vi hočete biti moja žena?

Bornova. Moj soprog se je hotel samega počastiti, da bi vam predstavil najino Emo, a mala bolehnost ga zadržuje.

Škrjanec (postrani Ančki.) Ta je lepa! Doktor pa čaka na postaji starca. Štrena se čedalje bolj zamotava.

Ema (zaljubljeno.) Objemite svojo nevesto!

Škrjanec. O, zakaj pa ne, če vas veseli! (Si viha rokava, da bi jo objel.)

Ančka (potegne Škrjanca za uho nazaj.) Zadržim te, če se predrzneš!

Ema (zavzeta.) Kdo je ta drzna oseba?

Ančka (razžaljena.) Ime mi je Ančka in sem gospodinja doktorja Zajca, a ne drzna oseba. Taka bi bila prej ženska, ki se pritepe v hišo in se hoče objemati (kaže Škrjanca) z njegovim slugo. (Bornova in Ema zaupijeta.)

Ema. Moj Bog!

Bornova (razburjena.) Nesramni slepar! Predrznost ga bo drago stala. (Odide z Emo.)

Škrjanec. Ančka, to je lumparija! Ančka, ta me boli!

Ančka. Staro kavko naj bi bil že poljubil, a mlado, — to ne gré.

Škrjanec. Posoda je polna. Po meni je! Storite z mano, kar hočete! Jaz sem ob zavest.

Ančka (ironično.) Gospod doktor, ali je ura končana?

Škrjanec. Poberi se! (Gre proti njej, Ančka mu s smehom uteče.)

DVANAJSTI PRIZOR.

Škrjanec, pozneje Ančka.

Škrjanec (se potiplje.) Še sem živ, — še imam glavo na vratu. — Naj mi pove kdo, kaj se mi še more pripetiti! Rešitve mi ni nobene več. Doktor me razmesari kakor kopuna. Ne, tega ne strpim. Da bi me zaklal? Nikakor, raje proste volje umrjem. (Žalostno.) Umrjem naj junaško. Vrag naj vzame svet, saj ni vreden počenega gumba! (Se ozira po sobi in zagleda steklenico.) Ha, kaj vidim! Osoda mi miga, žalosten konec! (Skokoma k mizi in zagrabi steklenico.) »Strup, strup, strup!« in ta mrtvaška glava in troje križev. O nasledkih ni dvoma! Le dol, zadnja kupica mojega trpljenja! (Si natoči kupico.) Z Bogom, svet, z Bogom, kačja Ančka, z Bogom! (Zvrne kupico v sebe in pade na zofo.) Oha! (Prenehljaj; obraz

se mu razjasni, poka z jezikom.) Smrtna pijača nima slabega okusa. Strup sem si mislil drugačen. Še enkrat! (Si zopet natoči in izprazni kupico.) Imenitna kapljica! Imeniten strup! Lepo umrjem. No? ali že bo? Priganjajmo smrt! (Vnovič natoči in izpije.) O smrt, kako si sladka! (Poje.) La-la-la! Oha! zdaj pa pojem! Labud umira pevajoč, zakaj bi tudi škrjanec ne? — Tako, zdaj sem mrtev. — Zdaj sem srečen! Ah! (Se zvrne.)

Ančka (vstopi.) Škrjanček, Škrjanček. Doktor utegne priti vsak hip! (Ga trese.) Škrjanec, mar ne slišiš? Je li zdaj čas spanja?

Škrjanec. Ne trudi se, Ančka, igre je konec! Nikdar več se ne bova videla.

Ančka. Blebetanje! Slecí doktorja in poišči si dobre poti iz zadrege.

Škrjanec. Prepozno je, Ančka, prepozno! Strah — obup — strup —

Ančka (zaupije.) Strup? Za božjo voljo! Škrjanec, Škrjanec! Neuganjaj neslanih burk! (S posiljenim smehom.) Ha, ha, ha! Škrjanec, prav neumna sem, da ti to verjamem. Ti pa strup! kakor navadno, si se tudi zdaj zlagal (Obupljivo.) Škrjanček, Škrjanček, odgovori mi! (Vije roki.) Oh, kaj bi počela?

Škrjanec (jecljaje.) Z mano vred umri!
— Tam-le je steklenica, boš videla, kako je smrt sladka.

Ančka (prime steklenico v prvo, kupico v drugo roko.) Naj bo! Škrjanček, ljubček le trenutek počakaj —!

Škrjanec. Zdrava ostani, Ančka! Z Bogom! (Omahne nazaj.)

Ančka. Pomagajte! Umira! — Gospod doktor! Pomagajte! Strup, strup!

TRINAJSTI PRIZOR.

Prejšnja. Doktor priteče v sobo, za njim Bornova in Ema.

Doktor. Kdo umira, Ančka, in kje?

Ančka (kaže Škrjanca.) Tu, tu leži, mrtev je, nikdar več ne bo živ!

Doktor (prestrašen.) Škrjanec! Nesrečnež, kaj si storil?

Bornova in Ema (doktorju.) Rešite ga!

Doktor. Moj Bog! Pa kje je vzel strup?

Ančka (jokajoč kaže steklenico.) Tam-le!

Doktor (s komičnim patosom stransko.) Kaj? Mojega refoška se je napil? Na, le čakaj, ta

strup ti bom naglo pregnal. (Vzame palico in udari Škrjanca.)

Škrjanec (zaupije.) Oj, joj! Boli!

Ančka. Hvala Bogu, otet je!

Doktor. Pa sojen še ni! (Ga še enkrat vseka.)

Škrjanec. Gospod doktor, ali še v jami ni miru pred vami? Pustite mrtve v miru počivati!

Bornova (doktorju.) Je li kaj upanja?

Doktor. Da. (Ogleduje steklenico.) Spaka mi je le vino izpil.

Bornova. Kako srečen naključek!

Škrjanec (skoči kviško.) Vino? Prav se vam godi, gospod doktor! Če bi me ne bili goljufali z napisom, bi stala steklenica še polna na mizi.

Ančka. Refoško je bil? Zakaj si nisem zavdala tudi jaz!

Doktor (Emi.) Predraga gospodična, vi ste angelj, ki me odreši kletve takega strahovitega gospodarstva samea. (Škrjancu in Ančki.) Za kazen svoje brezpametne prizanesljivosti ne bom več prenašal posledic vajine razposajenosti. Poberita se mi takoj iz hiše!

Škrjanec. Gospod doktor, ko bi vas pa prosila milosti — na kolenih? (Poklekne.) Ančka, poklekni no!

Ančka (poklekne.) Prav rada, če le kaj pomaga.

Ema (Zajcu.) Svoje zaroke ne obhajajva z neodpustljivostjo!

Doktor. Vstanita! Burkeža sta in menda ostaneta.

Škrjanec. Najina ženitev bo zadnja burka. V tem oziru ste lahko brez skrbi!

Ančka (Emi.) Ljubezniva gospica, naj vam čestitam prva! Kako daleč sega njegova potrpežljivost, videli ste ravnokar nad nama. Zdaj se bova gotovo svojih opravil oprijela prav pridno, da zasluživa vašo naklonjenost, kajti za vas se šele zdaj prične, kar je nama izpodletelo, in kar boste gotovo boljše zadeli nego midva.

Ema. In to je?

Škrjanec. Ura z doktorjem Zajcem. Jaz sem bil le eno uro doktor, a ne bom nikdar več.

(Konec.)

27. VII. 1945

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS *

00000076047

